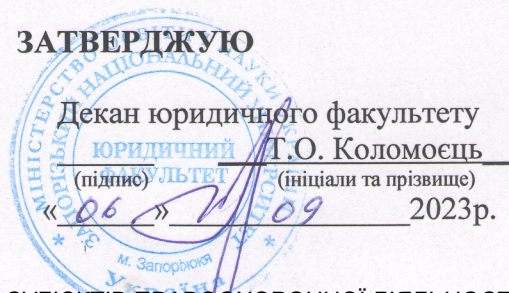

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

ЗАТВЕРДЖУЮ

ДИСЦИПЛІНАРНО-СТАТУТНІ ВІДНОСИНИ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки другого (магістерського) рівня вищої освіти
(назва освітнього ступеня)

очної (денної) та заочної (дистанційної) форм здобуття освіти
спеціальності 262 Правоохоронна діяльність
(шифр, назва спеціальності)

освітньо-професійна програма Правоохоронна діяльність
(назва)

Укладач: Єрмоленко Дмитро Олександрович, д.ю.н., професор, завідувач кафедри цивільного права

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри цивільного права

Протокол № 1 від “31” серпня 2023 р.
Завідувач кафедри цивільного права

Єрмоленко Д.О. Єрмоленко
(підпис) (ініціали, прізвище)

Ухвалено науково-методичною радою
юридичного факультету

Протокол № 1 від “05” вересня 2023 р.
Голова науково-методичної ради
юридичного факультету

І.В. Єна
(підпис) (ініціали, прізвище)

Погоджено
Гарант ОПП «Правоохоронна діяльність»

Євтушенко Д.С. Євтушенко
(підпис) (ініціали, прізвище)

2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»	Вибіркова	
Загальна кількість годин – 90 год.	Спеціальність: 262 «Правоохоронна діяльність»	Рік підготовки:	
		2-й	2-й
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання – 2 год	Рівень вищої освіти: магістерський	16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	8 год.
		Самостійна робота	
		58 год.	82 год.
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

«Дисциплінарно-статусні відносини в діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності» – це вибіркова навчальна дисципліна, яка вивчається на II курсі магістратури юридичного факультету.

Метою викладання навчальної дисципліни «Дисциплінарно-статусні відносини в діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності» є ознайомлення з основними категоріями етики, особливостями професійної етики, моральним змістом трудової діяльності, службовим етикетом і формами ділового спілкування в повсякденних і екстремальних умовах, а також розвиток морально-етичної культури студентів, формування гуманістичного ставлення до професійної діяльності.

Основними **завданнями** вивчення курсу «Дисциплінарно-статусні відносини в діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності» є:

- засвоїти основні етичні вчення
- сформувати у студентів системні знання про феномени етики, їх роль в людській життєдіяльності;
- виробити уявлення про способи набуття, збереження та передачі базисних цінностей етики;
- виокремити етичні категорії, показати закономірності їх функціонування та розвитку;
- ознайомити з поняттями моральної норми та випадками відносності поведінки індивіда та її оцінки;
- усвідомити сутність моральних аспектів глобальних проблем сучасної цивілізації,
- аналізувати специфіку культури спілкування й етикету,
- засвоєння студентами методики організації наукової діяльності, принципів та методів дослідження, способів пошуку джерел,
- формування розуміння наукової етики, неприпустимості плагіату.

Згідно з вимогами освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання (компетентностей):

- вільно володіти етичною термінологією та аналізувати основні етичні концепції;
- оцінювати минулі та сучасні досягнення у сфері етики;
- працювати з першоджерелами, визначати їх актуальність для розвитку етичної науки;
- визначати значущість загальноетичних чинників для українського культурного поступу;
- використовувати отримані знання у своїй професійній діяльності при осмисленні сучасних проблем соціокультурного розвитку
- проводити самостійне дослідження наукових проблем, їх генези та можливих варіантів вирішення,
- критично аналізувати норми права, тлумачити їх, простежувати причинно-наслідкові зв'язки, науково їх оцінювати та застосовувати до практичних ситуацій.

Міждисциплінарні зв'язки: місце курсу «Дисциплінарно-статусні відносини в діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності» серед юридичних дисциплін визначається її зв'язками як з теоретико-юридичними, так і галузевими юридичними науками. Зокрема, «Дисциплінарно-статусні відносини в діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності» тісно пов'язані із такими дисциплінами як логіка, юридична деонтологія, філософія, етика та естетика, історія та культура України, теорія держави та права, релігієзнавство, політологія, соціологія, психологія.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Особливості підготовки суб'єктів правоохоронної діяльності в Україні.

Професійна етика і деонтологія. Поліцейська деонтологія. Норми-дозволи, норми-заборони, норми-зобов'язання, норми-рекомендації. Обов'язок. Моральні вимоги.

Особливості підготовки працівників правоохоронних органів в Україні. Система професійної підготовки співробітників ОВС та фахівців інших спеціальностей. Основні форми та методи навчання у навчальних закладах МВС України.

Історія розвитку деонтологічних знань. Основні ідеї праці І. Бенґама «Деонтологія або наука про мораль». Деонтологія державного службовця.

Змістовний модуль 2. Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правоохоронних органів. Службовий етикет.

Національні стандарти діяльності поліції. Дисциплінарний статут ОВС. Правила етичної поведінки поліцейських. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів. Присяга.

Стандарти ООН. «Загальна декларація прав людини» (1948 р.), «Міжнародний пакт про громадянські та політичні права» (1966 р.), «Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку» (1979 р.), «Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поводження і покарання» (1984 р.), «Основні принципи застосування сили і вогнепальної зброї посадовими особами щодо підтримання правопорядку» (1990 р.), «Декларація основних принципів правосуддя для жертв злочинів та зловживання владою» (1985 р.), «Основні принципи поводження з в'язнями» (1990 р.), «Декларація про захист усіх осіб від насильницького зникнення» (1992 р.), «Керівні принципи, щодо ролі осіб, які здійснюють судове переслідування» (1990 р.).

Стандарти Ради Європи. Декларація про поліцію (1979 р.), Європейський кодекс поліцейської етики (2001 р.), «Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод» (1950 р.), «Основні принципи етики поліцейської служби» (1979 р.).

Етикет. Мораль і етикет. Службовий етикет. Статут і службовий етикет. Традиції та ритуали. Професійна символіка.

Змістовний модуль 3. Професійна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.

Індивідуальна культура суб'єктів правоохоронної діяльності. Структура індивідуальної культури суб'єктів правоохоронної діяльності.

Психологічна культура суб'єктів правоохоронної діяльності, її структура. Поняття психіки й психічного складу особи: інтелект, почуття (емоції), воля, несвідоме. Десоціалізована і соціалізована особа. Психічні властивості особи. Система мотиваційних чинників. Професіограма юридичних професій. Психограма юридичної професії.

Моральна культура суб'єктів правоохоронної діяльності. Моральні аспекти діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності. Насильство і мораль. Мета і засоби її досягнення. Моральні якості суб'єктів правоохоронної діяльності. Моральні категорії: «професійний обов'язок», «професійна честь», «професійна гідність», «честь мундиру», «моральна відповідальність», «справедливість», «гуманність», «колективізм», «професійний такт», «совість».

Естетична культура суб'єктів правоохоронної діяльності. Форми прояву естетичної культури суб'єктів правоохоронної діяльності. Манери поведінки. Культура промови. Культура зовнішнього вигляду. Культура оформлення службових документів. Організація робочого місця. Зовнішній вигляд (дрес-код) суб'єктів правоохоронної діяльності.

Комунікативна культура суб'єктів правоохоронної діяльності. Сутність професійного спілкування, його функції. Візуальна психодіагностика. Спілкування з

начальником. Спілкування з підлеглими і співробітниками. Спілкування з громадянами, потерпілими і правопорушниками. Спілкування з іноземцями. Міжособистісні протиріччя, непорозуміння, конфлікти. Причини виникнення міжособистісних конфліктів. Способи розв'язання конфліктів. Керівник і його роль в формуванні психологічного клімату службового колективу.

Змістовний модуль 4. Професійна деформація суб'єктів правоохоронної діяльності: форми прояву та профілактика.

Формалізм. «Подвійний стандарт». Корупція. Хамство. Цинізм.

Правовий дилетантизм. Правовий ідеалізм. Правовий нігілізм. Правовий інфантилізм. Негативно-правовий радикалізм. Спекулятивно-правовий популізм.

Основні причини професійної деформації. Втома, депресія і стрес як об'єктивні чинники професійної деформації.

Суїцид, його причини.

Критерії і показники негативного і позитивного морально-психологічного клімату в службовому колективі.

Профілактика професійної деформації суб'єктів правоохоронної діяльності. Основні фактори впливу на стан морально-психологічного клімату: службово-функціональні, економічні, управлінські.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тематичних розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л.	с.з.	сам.р.	інд.		л.	с.з.	сам.р.	інд.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ЗМ 1. Особливості підготовки суб'єктів правоохоронної діяльності в Україні	22	4	4	6	8	24	2	2	10	10
ЗМ 2. Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правоохоронних органів. Службовий етикет.	22	4	4	6	8	24	2	2	10	10
ЗМ 3. Професійна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.	22	4	4	6	9	24	2	2	10	12
ЗМ 4. Професійна деформація суб'єктів правоохоронної діяльності: форми прояву та профілактика.	24	4	4	6	9	18	2	2	10	10
Усього годин	90	16	16	24	34	90	8	8	40	42

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
	Особливості підготовки суб'єктів правоохоронної діяльності в Україні	4	2
	Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правоохоронних органів. Службовий етикет.	4	2
	Професійна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.	4	2
	Професійна деформація суб'єктів правоохоронної діяльності: форми прояву та профілактика.	4	2
	Разом	16	8

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
	Особливості підготовки суб'єктів правоохоронної діяльності в Україні	4	2
	Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правоохоронних органів. Службовий етикет.	4	2
	Професійна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.	4	2
	Професійна деформація суб'єктів правоохоронної діяльності: форми прояву та профілактика.	4	2
	Разом	16	8

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Денне відділення (кількість годин)	Заочне відділення (кількість годин)
	Особливості підготовки суб'єктів правоохоронної діяльності в Україні	6/8	10/10
	Національні та міжнародні стандарти професійної діяльності правоохоронних органів. Службовий етикет.	6/8	10/10
	Професійна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.	6/10	10/12
	Професійна деформація суб'єктів правоохоронної діяльності: форми прояву та профілактика.	6/8	10/10
	Разом	58	82

Індивідуальні завдання

1. Підготувати матеріали з елементами наукового дослідження та презентацією на одну з тем:

1. Актуальні морально-правові проблеми сучасного суспільства: сутність, значення, основні підходи до розв'язання.
2. Етичні цінності та ідеали сучасних молодіжних субкультур.
3. Збереження культурних пам'яток як етична і правова проблема.
4. Самоосвіта і самовиховання як етична установка сучасної людини.
5. Авторське право як проблема юриспруденції та етико-естетичного пізнання.
6. Проблема дотримання універсальних принципів моралі у суспільствах перехідного типу.
7. Мозаїчний характер моралі сучасного суспільства.
8. Підстави для легітимності насильства в історії становлення і розвитку держави.
9. Патріотизм та космополітизм у сучасній етиці.
10. Смертна кара: правовий та етичний аспекти проблеми.
11. Расизм як етична і правова проблема сучасності.
12. Евтаназія і клонування як етико-психологічні проблеми.
13. Процес урбанізації як етико-правова проблема.
14. Деградація і дегуманізація мистецтва як етична проблема
15. Меценатство як етична і правова проблема.

Підготувати есе на одну з тем:

1. Проблеми Інтернет-етики.
2. Професійна атестація суб'єктів правоохоронної діяльності.
3. Дисциплінарна відповідальність суб'єктів правоохоронної діяльності.
4. Оплата праці суб'єктів правоохоронної діяльності, їх правовий та соціальний захист.
5. Державні стандарти вищої юридичної освіти.
6. Розвиток юридичної освіти на сучасному етапі.
7. Міжнародні стандарти професійної діяльності суб'єктів правоохоронної діяльності.
8. Об'єднання юристів в Україні.
9. Деонтологічна правосвідомість та обов'язки суб'єктів правоохоронної діяльності.
10. Духовна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.
11. Філософська та наукова культура суб'єктів правоохоронної діяльності.
12. Емоційна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.
13. Педагогічна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.
14. Економічна культура суб'єктів правоохоронної діяльності.
15. "Акторська" культура суб'єктів правоохоронної діяльності.
16. Зовнішня культура суб'єктів правоохоронної діяльності.

Підготувати тези виступів на науково-практичних конференціях.

8. Види контролю і система накопичення балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Критерії комплексного оцінювання доводяться до студентів на початку викладання навчальної дисципліни.

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного контролю (ПК) та підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ) за **100-бальною шкалою**.

Завдання **ПК** оцінюються в діапазоні від **0 до 60 балів**.

ПКЗ оцінюються в діапазоні від **0 до 40 балів**. ПКЗ проводиться у формі іспиту з ключових питань, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати знання з даного предмета з сучасними соціальними і правовими проблемами оцінюються в діапазоні від **0 до 20 балів**. До екзаменаційного білета включаються, як правило, 3 питання. До ПКЗ входить індивідуальна робота студентів оцінюється в діапазоні від **0 до 20 балів**

	Вид контрольного заходу	Кількість контрольних заходів	Кількість балів за 1 захід	Усього балів
1.	Підготовка завдання самостійної творчої роботи	2	8	16
2.	Контрольне тестування	4	5	20
3.	Виступи, обговорення та дискусії на семінарських заняттях	8	3	24
4.	Індивідуальна робота	1	20	20
5.	Екзамен в письмовому вигляді	1	20	20
Усього		18		100

Критерії поточного контролю (ПК) (від 0 до 60 балів)

Бальна система застосовується для стимулювання активності студентів. Ця система балів вводиться з метою заохочування студентів до планомірної, систематичної роботи по вивченню теоретичного матеріалу, передбаченого даною дисципліною

Критерії оцінювання на семінарських заняттях:

- 3 бали** виставляються студенту тоді, коли всі завдання виконані правильно, у відповідності до вимог;
- 2 бали** виставляються студенту тоді, коли він виявляє розуміння основних понять, положень і фактів, проте завдання виконані не в повному обсязі або містять помилки;
- 1 бали** виставляється студенту тоді, коли домашня підготовка та завдання виконані частково.

Критерії оцінювання контрольного тестування

Студент виконує **4 контрольні заходи**, які оцінюється – максимум по **5 балів**.

Контроль складається з тестових завдань:

- 1.** 100 – 90% правильних відповідей – **5 балів**.
- 2.** 80 – 70% правильних відповідей – **4 бали**.
- 3.** 60 – 50% правильних відповідей – **3 бали**.
- 4.** 40 – 30% правильних відповідей – **2 бали**.
- 5.** 20% правильних відповідей – **1 бал**.

Критерії оцінювання виконання і захисту студентом самостійної роботи (8 балів).

- 1.** Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу матеріалу – **2 бали**.
- 2.** Повнота розкриття питання – **1 бал**.
- 3.** Уміння формулювати власне ставлення до проблеми, робити аргументовані висновки – **1 бал**.
- 4.** Правильність оформлення роботи – **1 бал**.
- 5.** Захист виконаного індивідуального завдання – **3 бали**:
 - 3 бали** – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача;
 - 2 бали** – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;
 - 1 бал** – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова.

Критерії підсумкового контролю знань студентів (ПКЗ)

(від 0 до 40 балів)

Критерії оцінювання виконання і захисту студентом індивідуального завдання (20 балів)

- 1.** Цілісність, систематичність, логічна послідовність викладу матеріалу – **максимально 4 бали**.
- 2.** Повнота розкриття питання – **максимально 4 бали**.
- 3.** Уміння формулювати власне ставлення до проблеми, робити аргументовані висновки – **максимально 3 бали**.
- 4.** Опрацювання сучасних наукових інформаційних джерел – **1 бал**.
- 5.** Правильність оформлення роботи – **максимально 2 бали**.
- 6.** Захист виконаного індивідуального завдання – **максимально 4 бали**:
 - 4 бали** – відповідь бездоганна за змістом, студент вільно володіє матеріалом, чітко і повно відповідає на запитання викладача;
 - 3 бали** – відповідь розкрита, студент вільно володіє матеріалом, але містить деякі неточності та помилки;

2 бали – відповідь повна, студент допускає помилки в основних питаннях;

1 бал – студент у загальній формі орієнтується в матеріалі, відповідь неповна, поверхова.

7. Виконання роботи на електронному носії **максимально 3 бали:**

3 бали – презентація роботи;

2 бали – електронний варіант тексту з рисунками та таблицями;

1 бал – рукописний варіант роботи.

Критерії оцінювання підсумкового контролю – екзамену (20 балів).

Екзамен може проводитись для покращання оцінки, отриманої за результатами поточного рейтингового контролю.

Екзаменаційний білет складається з трьох теоретичних питань.

Максимальний результат виконання екзаменаційного завдання оцінюється в 20 балів:

20 балів передбачає високий рівень знань і навичок: відповідь повна, логічна з елементами самостійності; вдало використовується вивчений матеріал при наведенні прикладів; відповідь підкріплюється посиланнями на додаткову літературу. Кожне питання оцінюється в 7 балів.

19 – 15 балів передбачає досить високий рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, слабка знання додаткової літератури.

14 – 10 балів передбачає наявність знань лише основної літератури, студент відповідає по суті на питання і в загальній формі розбирається в матеріалі, але відповідь неповна і містить неточності, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

9 – 5 балів передбачає неповні знання студента основної літератури; студент лише в загальній формі розбирається в матеріалі, відповідь неповна і неглибока; недосить правильні формулювання, порушується послідовність викладення матеріалу, виникають труднощі при наведенні прикладів.

4 - 1 балів ставиться, коли студент не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при формулюванні та висвітленні понять, на додаткові питання відповідає не по суті, робить велику кількість помилок при відповіді.

0 балів ставиться, коли студент не розкрив поставлені питання, не засвоїв матеріал в обсязі, достатньому для подальшого навчання.

9. Рекомендована література

Основна:

1. Гофман Ю.Б. Етичні основи правоохоронної діяльності : навчально-методичні рекомендації для студ. юридичного факультету. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. 36 с.
2. Грубінко А.В., Кравчук В.М. Юридична деонтологія і професійна етика та логіка для юристів: навчально-методичний практикум для студентів денної та заочної форм навчання. Тернопіль, 2019. 116 с.
3. Єрмоленко Д.О. Етичні стандарти правоохоронної діяльності : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності «Правоохоронна діяльність» освітньо-професійної програми «Правоохоронна діяльність». Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 128 с.
4. Петришин О. В., Зінченко О. В. Юридична деонтологія : посіб. для підгот. до заліків та іспитів. Харків : Право, 2018. 84 с.
5. Професійна етика юриста : навчально-методичний посібник (у схемах) / за наук. ред. В.С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 108 с.

Додаткова:

1. Правила адвокатської етики, затверджені Звітньо-виборним з'їздом адвокатів України 2017 року 09 червня 2017 року зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року 15 лютого 2019 року. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila2019_5cb72d3191e0e.pdf.
2. Про дисциплінарний статут Національної поліції України: Закон України від 15 березня 2018 р. № 2337-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 29. Ст. 233.
3. Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: Наказ, Правила від 09.11.2016 № 1179. Офіційний вісник України. 2017. № 2. С. 522. Ст. 55.
4. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
5. Про прокуратуру: Закон України від Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015, № 2-3, ст.12.
6. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Відомості Верховної Ради. 2016. № 31. ст.545.
7. Василевська Т.Е. Етика державних службовців і запобігання конфлікту інтересів: навч.-метод. матеріали. К.: НАДУ, 2013. 76 с.
8. Ведерніков Ю.А., Кульбач С.О., Кучук А.М. Юридична деонтологія: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Дніпропетровськ, 2011. 205 с.
9. Гребеньков Г.В. Фіолевський Д.П. Юридична етика: Навч. пос. Київ., 2007. 211 с.
10. Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навч. посібник. К.: Знання, 2010. 655 с.
11. Єрмоленко Д.О. Міжнародно-правові стандарти адвокатської діяльності: окремі аспекти. *Запорізькі правові читання* : матеріали Щорічної міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 19-20 травня 2020 р. С. 73-76.
12. Єрмоленко Д.О. Особливості класифікації правової свідомості за суб'єктним критерієм. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2016. № 3. С. 16-20.
13. Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво. Підручник [для студ. вищ. навч. закл.]. К.: Правова єдність. 2018. 216 с.
14. Кацавець Р.С. Юридична деонтологія. Навчальний посіб. К.: Алерта, 2016. 126 с.
15. Лемківський Б.К. Юридична етика та деонтологія: Навчально-методичний посібник. К.: СПД Юсип'юк В.Д., 2009. 126 с.
16. Лозовой В.О. Петришин О.В. Професійна етика юриста. Х.: Право, 2004. 176 с.
17. Организация професійної діяльності юриста: теорія і практика: Пер. з 2-го англ. вид. / Ф. Бойл, Д.Капс, Ф. Плауден, К. Сендфорд; Наук. ред. пер. В.І.Андрейцев. К.: Знання, 2006. 478 с. (Європейське право).
18. Рікер П. Право і справедливість. К.: Дух і Літера, 2002. 196 с.
19. Сливка С.С. Юридична деонтологія. Правнича етика. Професійна культура. 3-є видання. К.: Атіка, 2012. 296 с.
20. Юридична деонтологія: Навчальний посібник для дистанційного навчання / За ред. Цифра Г.О., Клименко Н.І. К.: Університет „Україна”, 2005. 210 с.
21. Юридична деонтологія: підручник / С.П. Погребняк, О.О. Уваров, Г.О. Христова; за заг. ред. О. В. Петришина. Харків: Право, 2014. 248 с.

Інформаційні джерела:

1. Асоціація адвокатів України. URL: <https://www.uaa.org.ua>.
2. Асоціація правників України. URL: <https://uba.ua>.
3. Вища рада правосуддя. URL: <https://hcj.gov.ua>.
4. Інформаційний центр Міністерства юстиції України. URL: <http://www.informjust.kiev.ua>.
5. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <http://www.mvs.gov.ua>.
6. Міністерство юстиції України. URL: <http://www.minjust.gov.ua>.

7. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk>.
8. Служба безпеки України. URL: <http://www.ssu.gov.ua>.
9. Українська асоціація прокурорів. URL: <http://www.uap.org.ua>.
10. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.